

Васа Павковић

РИБЕ И ЗМИЈЕ

У пролеће, кад брућина и једнолико зелетило поља још нису додијали, кад све је ново и одише свежим, која не би занимало да слуша о златастим мајским бубама, о ждралобима, о њивама које класају и појоцима што жуборе?

(Чехов, Дан ван прада)

Али сад је зима. Приљубљене уз мрачно дно, закртожене су деверике. Једва видљиво се мичу шкржни поклопци. Изнад риба је ледена фебруарска вода и зелени слој леда.

*

До дна се пробије тек понеки звук који не узнемири рибе у њиховој уснулости. Негде је пала метална шипка на метални кров, заурлало је последњи пут псето које је затим газда обесио у јабучњаку.

*

Савршене у ваљкастој немости, деверике живе живот који лако послужи као метафора. Зев уста веће рибе замењује смрт. Зев уста још веће рибе је виши ступањ поређења пропасти. Највећа риба ће на крају прогутати мрвицу Земаљске кугле и »све наше кости«. Смрт постаје бесмисао.

*

Мени је, међутим, драже да мислим о »шифрама« с њихове крљушти. Како годиви дрвета, тако шаре на коштаном плочицама крљушти означавају године риба. Оклоп својих година рибе не скидају као змије, што се сваке године наново рађају, све млађе и мудрије.

*

Разликују их и јаја. Рибља плутају у слузи, лепе се за лишће барског биља, гутају их жабе. Змијска јаја сам проналазио у стајњаку, између кугли коњског измета, мека као неприродно крупне пахуље.

Отворивши их, гледао сам иглицу мале змије – ембрио у жумањуку, непомичан – као мртав.

*

Једне ноћи сањао сам кратки приказ доживљен у детињству на запуштеном, забареном рибњаку квислинга Антоновића. Пробијао сам се ознојен кроз вреже трња и дивље лозе, кроз суву и зелену трску и избио на обалу. Један од пањева, пет-шест година раније посечених врба, лежао је као заборављено прљаво срце, попео сам се на њега и погледао по површини воде. Лево од босих стопала на пању опазио сам младу змију. Сунчала се на обали, а непосредно у њеној близини, ни корак даље, лежала је склупчана друга, дуга сигурно два метра – плаветна линија је делила смеђу леђну површину од снежнобеле трбушне, на којој су се опртвали кожни прстенови изнад ребара. Сунчева светлост је спречавала обе змије да ме виде. Онда сам, у води, нешто даље, изнад плаветног одраза неба, опазио и трећу змију, пливала је енергичним ковитлајима репа, према пању на којем су се белела моја боса стопала. Нешто даље и десно, јездиле су две мале змије, уједначеним покретима, као неприродан тандем – оне су ме једине угледале и хитро променивши смер кретања, запливале ка супротној обали. Тада сам спазио још пет, шест, седам – бројао сам их шапатом, трудећи се да надвладам растући страх. Још чујем тај шапат, полако се претварао у глас...

*

Почео сам нагло да вичем, машући рукама и големим јасеновим штапом – сада, ове зимске вечери више и нисам сигуран је ли то био само сан – да је био сан ваљда бих се пробудио! Змије су се, једна за другом с неодољивом вештином, окретале у води и пливале даље, што даље од мене. Неке су при томе кратко застајале и подижући главе изнад воде, делујући гордо, пиљиле у мом правцу, као да ме процењују. Последња је лењиво заронила она велика змија с обале. Без журбе је из колута исукала главу са две златнобеле перле за »ушима« и мотрећи ме са леденим занимањем гмизавца, плазнула у баруштину која је некада давно била рибњак.

*

У покретима те змијурине било је застрашујуће претње и пропевши се на прсте, упиљих се у ивицу воде, ту под престолом пања на којем сам стајао. Очекујући сваког трена да ће се устремити ка мени.

*

Али, ништа се није десило.

Више је нисам видео.

Више се никад, у сну, нисмо срели.

*

Док мислим на ту змију, питам се зашто је још увек памтим. Зашто сам мислећи о рибама и њиховој немости у кртогу, скренуо ка змијуринама. Кажем: – Одлази, одлази, змијо! Одлази, змијо једна! Рибо, врати се!

*

У својим зимским логома, змије још увек спавају. Хладне, ледене као змије.

Неупоредиве.

А рибе?

Рибе, деверике, немо мирују на дну реке, прекривеном трулежи. И на дну канала, बारे, запустелог рибњака. У песку светлуцају њихови мекани костурчићи.

*

Пре неки дан, усред зиме, десило се нешто мало вероватно. Кроз отворен прозор у моју собу је улетео прерано излегли лептир купусар. Довољна су била два сунчана дана да га измаме у зрак. Намерио сам да га до доласка пролећног сунца држим у соби, али је, непажњом, дан доцније, беличасти излетео на мраз.

*

Као идеја – ноћи су хладне и мрачне, без звезданог сјаја.

Око месеца је ореол – те небо личи на око дивовског бога.

Кад задрхтим, мислим да је то због неког старог сна.

Сећања – ништа...

*

На дну воде је стално мрак. Покрети, неприметни.

Кад некоме испадне метална шипка или лоповска шапа разломи стакло на оближњем летњиковцу – то једва да допире до дна и ваљкастих тела деверика.

*

Пале се рибља шела и јасе, каже Љубомир Симовић.

То мора бити у мрклом мраку, у црној воденој маглуштини.

То мора бити страшно кратко као блесак зуба или таложење тромба у крвном суду.